

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego unijny wspólny wykaz bezpiecznych krajów pochodzenia do celów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej, oraz zmieniającego dyrektywę 2013/32/UE

[COM(2015) 452 final]

(2016/C 071/13)

Sprawozdawca: José Antonio MORENO DIAZ

Parlament Europejski, w dniu 16 września 2015 r., oraz Komisja Europejska, w dniu 15 października 2015 r., postanowiły, zgodnie z art. 304 TFUE, zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego unijny wspólny wykaz bezpiecznych krajów pochodzenia do celów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej, oraz zmieniającego dyrektywę 2013/32/UE

[COM(2015) 452 final].

Dnia 21 października 2015 r. również Rada Unii Europejskiej postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w tej sprawie.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 12 listopada 2015 r.

Na 512. sesji plenarnej w dniach 9–10 grudnia 2015 r. (posiedzenie z dnia 10 grudnia 2015 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął stosunkiem głosów 180 do 4 (6 osób wstrzymało się od głosu) następującą opinię:

Wnioski

1. Komisja uznała za stosowne, by na mocy dyrektywy 2013/32/UE ⁽¹⁾ ustanowić wspólny wykaz bezpiecznych krajów pochodzenia.
 - 1.1. W załączniku do wniosku dotyczącego rozporządzenia proponuje się również wstępny wykaz krajów trzecich, które mają być włączone do wspólnego unijnego wykazu bezpiecznych krajów pochodzenia; są to: Albania, Bośnia i Hercegowina, była jugosłowiańska republika Macedonii, Kosowo, Czarnogóra, Serbia i Turcja.
 - 1.2. EKES uważa, że powinny istnieć bardziej konkretne, bezpieczniejsze i pewniejsze specyficzne kryteria służące uznaniu państwa za bezpieczne dla celów określonych w dyrektywie 2011/95/UE, a w szczególności w odniesieniu do załącznika I do dyrektywy 2013/32/UE.
 - 1.3. W związku z tym, choć EKES pozytywnie ocenia inicjatywę Komisji, to uważa, że w chwili obecnej przedwczesne może być ustalenie konkretnej listy krajów uważanych za bezpieczne dla wymienionych wyżej celów.

2. Zalecenia

- 2.1. EKES pozytywnie ocenia wniosek i uważa, że należy opracować unijny wspólny wykaz bezpiecznych krajów pochodzenia na podstawie wspólnych kryteriów określonych w dyrektywie 2013/32/UE, gdyż ułatwi to stosowanie przez wszystkie państwa członkowskie procedur związanych z zastosowaniem koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia oraz, tym samym, zwiększy ogólną skuteczność ich systemów azylowych.
- 2.2. W każdym razie ustanowienie wspólnego wykazu UE stanowi próbę usunięcia niektórych z obecnych różnic pomiędzy wykazami bezpiecznych krajów pochodzenia stosowanymi przez poszczególne państwa członkowskie.

⁽¹⁾ Dz.U. L 180 z 29.6.2013, s. 1.

2.3. Państwa członkowskie powinny zachować prawo do przyjmowania przepisów pozwalających na uznanie na poziomie krajowym państw trzecich innych niż te, które znajdują się w unijnym wspólnym wykazie, za bezpieczne kraje pochodzenia. Jednakże ustanowienie wspólnego wykazu zapewni stosowanie tej koncepcji przez wszystkie państwa członkowskie w jednolity sposób w odniesieniu do wnioskodawców, których kraje pochodzenia znajdują się w tym wykazie.

2.4. W każdym razie należy wyraźnie wskazać w art. 2 rozporządzenia szczegółowe, konkretne i określone kryteria i wskaźniki stosowane w celu włączenia danego kraju do wykazu bezpiecznych krajów pochodzenia. Powinny być wśród nich zaktualizowane informacje ze źródeł takich jak Europejski Trybunał Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO), Rada Europy i inne organizacje zajmujące się prawami człowieka.

2.5. Włączenie państwa do wspólnego wykazu powinno być umotywowane i uzasadnione oceną wszystkich kryteriów określonych w poprzednim punkcie w odniesieniu do wszystkich powodów prześladowania i poważnych wypadków złego traktowania, które doprowadziły do uznania potrzeby ochrony międzynarodowej.

2.6. Jeżeli chodzi o zmiany w wykazie, musi istnieć sprawniejszy mechanizm ich wprowadzania, by móc reagować w rozsądnym czasie na zmiany sytuacji w krajach ujętych w wykazie.

2.7. EKES uważa, że konieczne jest umotywowanie i uzasadnienie wszelkich zmian w wykazie, z uwzględnieniem specjalistycznej opinii UNHCR, EASO, Rady Europy i innych organizacji zajmujących się prawami człowieka.

2.8. EKES uważa również, że należy stworzyć mechanizm, w ramach którego uznane organizacje broniące praw człowieka, jak również rzecznicy praw obywatelskich i rady społeczno-gospodarcze, mogłyby wszcząć procedurę zmiany wykazu.

2.9. EKES proponuje, by obowiązkowy stał się w każdym konkretnym przypadku wniosek zawierający uzasadnienie w sprawie stosowania koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia, po indywidualnej ocenie przewidzianej w dyrektywie 2013/32/UE.

2.10. Należy także wzmocnić gwarancje procesowe w przypadku procedur przyspieszonych i zagwarantować w każdym przypadku indywidualne zbadanie konkretnej sytuacji i zasadność stosowania koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia.

2.11. EKES uważa, że w żaden sposób nie może mieć zastosowania pojęcie bezpiecznego kraju pochodzenia w przypadku nieprzestrzegania wolności prasy lub naruszania zasady pluralizmu politycznego, a także w odniesieniu do krajów, w których dochodzi do prześladowań ze względu na płeć lub orientację seksualną, czy też przynależność do mniejszości narodowej, etnicznej, kulturowej lub religijnej.

2.12. EKES podkreśla też, że należy usprawnić mechanizmy identyfikacji wnioskodawców w szczególnie trudnej sytuacji. Jeżeli taka sytuacja zostanie stwierdzona już po zastosowaniu procedury przyspieszonej, należy niezwłocznie zastosować procedurę zwykłą.

2.13. Należy także zapewnić skuteczne środki odwoławcze od negatywnej decyzji wynikającej z zastosowania koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia. Odwołanie takie powinno mieć skutek zawieszający, zgodnie z art. 46 ust. 5 dyrektywy 2013/32/UE.

3. Kontekst

3.1. Wysiłki Unii Europejskiej zmierzające do wyeliminowania różnic w systemach azylowych państw członkowskich były już podejmowane, lecz – jak dotąd – bez rezultatu. Od 1999 r. Unia Europejska przyjęła szereg instrumentów prawnych mających na celu ustanowienie wspólnego europejskiego systemu azylowego (CEAS), dążąc do harmonizacji przepisów dotyczących procedur udzielania azylu, warunków przyjmowania oraz innych aspektów związanych z systemem ochrony międzynarodowej.

3.2. Jak stwierdzono w konkluzjach Rady Europejskiej z dnia 15 października 2015 r. (EUCO 26/15), „odpowiedź na kryzys migracyjny i uchodźczy to wspólny obowiązek wymagający kompleksowej strategii i zdecydowanych długofalowych starań w duchu solidarności i odpowiedzialności”. Na zakończenie podkreślono, że wskazane „kierunki działań to kolejny ważny krok ku wypracowaniu naszej kompleksowej strategii, spójnej z prawem do ubiegania się o azyl, prawami podstawowymi oraz zobowiązaniami międzynarodowymi. Istnieją też jednak inne ważne działania priorytetowe, które wymagają dalszych dyskusji w stosownych gremiach, w tym wniosków Komisji. Potrzeba także stałej refleksji nad ogólną polityką migracyjną i azylową UE”.

3.3. Dyrektywa 2013/32/UE przewiduje wyjątki i szybkie procedury stosowane przez państwa członkowskie, zwłaszcza procedury przyspieszone na granicy lub w strefach tranzytowych, jeżeli wnioskodawca jest obywatelem kraju, który uznano za bezpieczny na mocy prawa krajowego i który można uznać za bezpieczny dla wnioskodawcy w świetle jego szczególnej sytuacji. Jedynie niektóre państwa członkowskie przyjęły krajowe wykazy bezpiecznych krajów pochodzenia.

3.4. Zmiana dyrektywy w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (dyrektywa 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r.): celem tej dyrektywy było ograniczenie różnic między procedurami krajowymi i zapewnienie szybszych i równorzędnych decyzji w sprawie wniosków o azyl składanych wielokrotnie lub w odniesieniu do których brak jest nowych elementów. Mimo korzystnych zmian w nowym tekście, nadal pozostawiono państwom członkowskim dużą swobodę uznania, co może utrudnić realizację celu ustanowienia prawdziwie wspólnej procedury.

4. Analiza

4.1. Koncepcja bezpiecznego kraju pochodzenia ma istotne konsekwencje praktyczne, takie jak możliwość zastosowania przyspieszonej procedury rozpatrywania wniosków (art. 31 ust. 8 lit. b) dyrektywy 2013/32/UE), wynikające z tego skrócenie terminów podjęcia decyzji w przedmiocie wniosku, trudności ze zidentyfikowaniem wnioskodawców znajdujących się w trudnej sytuacji w skróconych w ten sposób terminach (art. 24 dyrektywy 2013/32/UE), a ostatecznie większe trudności z dostępem do ochrony międzynarodowej dla obywateli tych krajów ze względu na domniemanie, że wniosek jest bezpodstawny (art. 32 ust. 2 dyrektywy 2013/32/UE).

4.2. Takie zróżnicowane rozpatrywanie wniosków o przyznanie ochrony międzynarodowej w zależności od obywatelstwa może kolidować z zakazem dyskryminującego traktowania uchodźców zależnie od kraju pochodzenia zawartym w art. 3 Konwencji genewskiej z 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców. Wszystkie te czynniki sprawiają, że należy stosować w ograniczony sposób koncepcję bezpiecznego kraju trzeciego.

4.3. Należy podkreślić, że przyjęcie wspólnej listy bezpiecznych krajów pochodzenia nie musi prowadzić do większej harmonizacji, gdyż możliwe jest równoległe istnienie tego wykazu z wykazami krajowymi państw członkowskich.

4.4. Wniosek w sprawie rozporządzenia zawiera listę siedmiu krajów, zgodnie z następującymi wskaźnikami użytymi we wniosku przez Komisję: istnienie ram prawnych dla ochrony praw człowieka, ratyfikacja traktatów międzynarodowych dotyczących praw człowieka, liczba orzeczeń wydanych przeciw danemu krajowi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, status kraju kandydującego do przystąpienia do UE, wskaźnik pozytywnie rozpatrzonych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej obywatelom danego kraju oraz uwzględnienie tego kraju w krajowych wykazach krajów bezpiecznego pochodzenia.

4.5. Wydaje się jednak, że wskaźniki te nie pozwalają właściwie ocenić kryteriów ustanowionych w załączniku I do wspomnianej dyrektywy, gdyż nie uwzględniają – na przykład – analizy praktycznego stosowania prawa i rzeczywistego przestrzegania praw człowieka lub braku prześladowań czy złego traktowania będących podstawą do przyznania ochrony międzynarodowej:

4.5.1. Krajowe i międzynarodowe ramy prawne w dziedzinie praw człowieka: To niewątpliwie minimalny wymóg w wypadku każdego kraju, który ma się znaleźć na liście bezpiecznych krajów pochodzenia. Nie jest on jednak wystarczający, gdyż zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 2013/32/UE, należy także ocenić przestrzeganie praw człowieka w praktyce. W każdym razie wydaje się, że sama Komisja nie ocenia odpowiednio przestrzegania tego minimalnego wymogu, gdyż wymieniła w swoim wniosku kraje, które w pewnych przypadkach nie ratyfikowały najważniejszych międzynarodowych traktatów w zakresie praw człowieka, jak np. Kosowo.

4.5.2. Liczba wyroków skazujących wydanych w 2014 r. przez Europejski Trybunał Praw Człowieka wobec zainteresowanych krajów nie odzwierciedla obecnej sytuacji w zakresie praw człowieka w proponowanych krajach. Większość spraw, w przypadku których decyzje zapadły w 2014 r., odnosi się do wydarzeń, jakie miały miejsce kilka lat wcześniej, zarówno ze względu na opóźnienia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak i na konieczność wyczerpania procedur wewnętrznych przed wniesieniem sprawy do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Analiza danych przeprowadzona przez Komisję może prowadzić do nieporozumień. Komisja porównała wyroki skazujące z całkowitą liczbą orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w stosunku do danego państwa, niezależnie od tego, ile z tych wyroków dotyczyło istoty sprawy, tj. stopnia poszanowania praw człowieka. Na przykład w wypadku Turcji spośród 2 899 spraw wniesionych do Trybunału i uwzględnionych przez Komisję (choć nie wskazano czasu trwania tych spraw ani chwili ich rozstrzygnięcia) w rzeczywistości rozstrzygnięcia dotyczyły istoty sprawy tylko w 110 przypadkach, z czego naruszenie Europejskiej konwencji praw człowieka stwierdzono w 94 przypadkach, co daje wskaźnik 93 %⁽²⁾. W wypadku Bośni i Hercegowiny, decyzji co do istoty sprawy w 2014 r. było 7, z czego w 5 przypadkach orzeczono, że naruszane były prawa człowieka (71 %) (3). W wypadku Czarnogóry wskaźnik ten wyniósł 100 % (4), Serbii – 88 % (5), Macedonii – 66 % (6), Albanii – 66 % (7).

Dokument nie zawiera również żadnej informacji o tym, jakie prawa człowieka zostały naruszone, ani o treści orzeczeń, co ma kluczowe znaczenie, by stwierdzić, czy doszło do prześladowania z powodów, które uzasadniają ochronę międzynarodową.

4.5.3. Status kraju kandydującego do przystąpienia do Unii Europejskiej nie oznacza, że dany kraj spełnia już kryteria kopenhaskie, lecz że rozpoczął proces prowadzący do stwierdzenia takiego przestrzegania. Przeciwnie, sprawozdania w sprawie postępów poczynionych przez kraje kandydujące do UE (8), wpisane na listę ujętą w projektowanym rozporządzeniu, wskazują na niedociągnięcia w dziedzinach takich jak poszanowanie praw człowieka, praworządność, walka z korupcją, polityczna kontrola mediów i niezawisłość sądów.

4.5.4. Wskaźnik pozytywnie rozpatrzonych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w UE złożonych w 2014 r. przez osoby pochodzące z tych krajów: dokonana przez Komisję analiza statystyczna danych z 2014 r. dotyczących całej UE może prowadzić do nieporozumień. Szczegółowa analiza wskaźników pozytywnie rozpatrzonych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w poszczególnych państwach członkowskich wskazuje na bardziej zróżnicowaną sytuację. Na przykład wskaźnik pozytywnie rozpatrzonych wniosków obywateli Kosowa w drugim kwartale 2015 r. wynosi 18,9 % w całej UE, ale obserwuje się duże różnice między krajami takimi jak Włochy (60 %) i Niemcy (0,4 %) (9).

4.5.5. Uwzględnienie państw w krajowych wykazach krajów pochodzenia uznawanych za bezpieczne: krajowe wykazy krajów pochodzenia uznawanych za bezpieczne również nie są jednolite. Każde państwo członkowskie stosuje inne kryteria, których z tego względu nie można zastosować w tworzeniu wspólnego wykazu.

4.6. W swym wniosku o włączenie tych siedmiu państw do wykazu bezpiecznych krajów pochodzenia Komisja powinna odnieść się do innych wskaźników, które są przydatne i skuteczne w celu ustalenia stopnia stosowania prawa i przestrzegania praw człowieka, jak np. źródła informacji uznane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (10) w utrwalonym orzecznictwie za istotne przy ocenie sytuacji i zagrożenia w kraju pochodzenia w przypadku powrotu. Proponowane rozporządzenie faktycznie zawiera w art. 2 ust. 2 dotyczącym przeglądu wykazu – ale nie jego przygotowania – odniesienie do tych źródeł, zwłaszcza „ESDZ, EASO, UNHCR, Rady Europy i innych właściwych organizacji międzynarodowych”.

4.7. Ponadto Komitet uważa, że należy uwzględnić wskaźniki odzwierciedlające sytuację praw człowieka w odniesieniu do **wszystkich** podstaw do uznania prawa do ochrony międzynarodowej, takie jak poszanowanie wolności wypowiedzi i prasy, poszanowanie pluralizmu politycznego, sytuacja lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI), a także mniejszości etnicznych, kulturowych lub religijnych.

(2) Europejski Trybunał Praw Człowieka: profil państwa – Turcja, lipiec 2015 r., http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Turkey_ENG.pdf.

(3) Europejski Trybunał Praw Człowieka: profil państwa – Bośnia i Hercegowina, lipiec 2015 r., http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Bosnia_and_Herzegovina_ENG.pdf.

(4) Europejski Trybunał Praw Człowieka: profil państwa – Czarnogóra, lipiec 2015 r., http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Montenegro_ENG.pdf. 1 orzeczenie co do istoty sprawy mówiące o naruszaniu praw człowieka.

(5) Europejski Trybunał Praw Człowieka: profil państwa – Serbia, lipiec 2015 r., http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Serbia_ENG.pdf W 16 wypadkach na 18, w których orzeczenie dotyczyło istoty sprawy, stwierdzono naruszenie konwencji.

(6) Europejski Trybunał Praw Człowieka: profil państwa – była jugosłowiańska republika Macedonii, lipiec 2015 r., http://www.echr.coe.int/Documents/CP_The_former_Yugoslav_Republic_of_Macedonia_ENG.pdf.

(7) Europejski Trybunał Praw Człowieka: profil państwa – Albania, lipiec 2015 r., http://www.echr.coe.int/Documents/CP_Albania_ENG.pdf. na 150 spraw, w których orzeczenie zapadło w 2014 r., w rzeczywistości istoty sprawy dotyczyło tylko 6, a naruszenie Europejskiej konwencji praw człowieka stwierdzono w 4 przypadkach.

(8) Dostępne na stronie http://ec.europa.eu/enlargement/countries/package/index_en.htm.

(9) Eurostat: *First Instance decision on applications by citizenship, age and sex*, Dane kwartalne. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

(10) M.in. NA przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, sygn. 25904/2007, 17 lipca 2008 r.; Gaforow przeciwko Rosji, 21 października 2010 r.

4.8. W art. 2 ust. 2 wniosku dotyczącego rozporządzenia przewiduje się okresową rewizję wspólnej listy bezpiecznych krajów pochodzenia. Procedurą wprowadzania zmian określoną we wniosku dotyczącym rozporządzenia jest zwykła procedura ustawodawcza (art. 2 ust. 3) oraz procedura zawieszenia na okres jednego roku, z możliwością przedłużenia o jeden rok w przypadku nagłych zmian sytuacji kraju (art. 3 proponowanego rozporządzenia).

4.9. Każda z tych dwóch procedur, zarówno zwykła procedura ustawodawcza współdecyzji, jak i procedura zawieszenia postanowień art. 3, nie wydają się gwarantować szybkiego i elastycznego mechanizmu reagowania na zmiany sytuacji w krajach pochodzenia ujętych we wspólnym wykazie. Niestety istnieją liczne przykłady gwałtownego pogorszenia sytuacji politycznej, standardów demokratycznych oraz poszanowania praw człowieka w wielu krajach, czemu trudno byłoby sprostać przy użyciu ustanowionych mechanizmów. Ponadto takie sytuacje mogą trwać przez dłuższy czas, a maksymalny okres zawieszenia wynoszący dwa lata jest bardzo krótki.

4.10. Ocena nagłych zmian sytuacji w danym kraju powinna każdorazowo uwzględniać specjalistyczne opinie wydane przez UNHCR, EASO, Radę Europy i inne odpowiednie organizacje międzynarodowe, jak ma to miejsce w przypadku zmiany dokonywanej w drodze zwykłej procedury ustawodawczej.

4.11. Przyjęcie rozporządzenia wyklucza ponadto możliwość wniesienia przez osoby ubiegające się o azyl sprzeciwu do organów krajowych wobec włączenia danego kraju do wykazu krajów bezpiecznych, co jest możliwe w wypadku wykazów krajowych. Wskazane byłoby stworzenie możliwości, by o taką zmianę mogły wnioskować organizacje praw człowieka lub osoby ubiegające się o azyl.

4.12. Art. 31 ust. 8 lit. b) dyrektywy 2013/32/UE upoważnia państwa członkowskie do zastosowania procedur przyspieszonych w wypadku wniosków obywateli bezpiecznych krajów pochodzenia. Procedura przyspieszona nie może w żadnym razie naruszać gwarancji procesowych⁽¹¹⁾ z powodu krótkich terminów proceduralnych. Nie może też prowadzić do nieindywidualnej oceny tych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, zgodnie z zakazem zawartym w art. 10 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2013/32/UE.

4.13. W rzeczywistości art. 36 ust. 1 dyrektywy 2013/32/UE stanowi, że kraje włączone do wykazów bezpiecznych krajów pochodzenia mogą być uznane za bezpieczne kraje trzecie dla konkretnego wnioskodawcy dopiero po indywidualnym rozpatrzeniu sprawy. W trakcie indywidualnego rozpatrywania należy ocenić możliwość zastosowania koncepcji bezpiecznego kraju pochodzenia do konkretnego przypadku, w drodze uzasadnionej decyzji, która podlega zaskarżeniu, przy czym ciężar dowodu spoczywa na państwie członkowskim.

4.14. Ze względu na to, że przyjęcie rozporządzenia ogranicza osobom ubiegającym się o azyl możliwość wyrażenia sprzeciwu wobec włączenia danego kraju pochodzenia do wykazu bezpiecznych krajów pochodzenia, należy wzmocnić gwarancje dostępu do skutecznego środka prawnego w każdym indywidualnym przypadku, nadając temu środkowi skutek zawieszający, w tym w odniesieniu do art. 46 ust. 5 dyrektywy w sprawie procedur azylowych.

4.15. Należy także zagwarantować identyfikację wnioskodawców w szczególnie trudnej sytuacji, w wypadku których – na mocy art. 24 ust. 3 dyrektywy 2013/32/UE – nie można zastosować procedury przyspieszonej. W takich przypadkach powinien istnieć obowiązek dokonania takiej identyfikacji przed podjęciem decyzji o zastosowaniu procedury przyspieszonej lub – jeżeli szczególnie trudna sytuacja została stwierdzona później – możliwość odejścia od procedury przyspieszonej i zastosowania zwykłej procedury.

Bruksela, dnia 10 grudnia 2015 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 175 z 31.1.2013, s. 74–75.